

Отже, у сучасних умовах, в яких опинилася Україна, потрібна системна діяльність держави та громадянського суспільства зі створення й формування ціннісної системи суспільства, забезпечивши діалог та примирення у суспільстві громадян, які належать до різних ціннісних сегментів, адже цінності не тільки опосередковано визначають структуру суспільства, але й формують систему узгодженості всередині нього.

Література

1. Радченко О. В. Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення / О. В. Радченко. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2009. – 380 с. – С. 11-12.

2. Яковюк І. В. Правова культура як характеристика якісного стану правової системи / І. В. Яковюк // Правова система України: історія, стан та перспективи: у 5 т. / [редкол.: В. Я. Тацій (голова) та ін.]. – Харків: Право, 2008–2008. – Т. 1. – 2008. – 726 с.

3. Макаренко Л. О. Світоглядні засади правової культури / Л. О. Макаренко // Альманах права. Правовий світогляд: людина і право. – Вип. 5. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2014. – 608 с. – С. 233-238.

УДК 340.112(043.2)

Попович М. С., магістрант,
Юридичний факультет,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне
Науковий керівник: Матвійчук А. В., к.філос.н., доцент

ОПОЗИЦІЯ СУЩОГО ТА НАЛЕЖНОГО В ФІЛОСОФІЇ ПРАВА

Проблему співвідношення суцього та належного, а також завдання здійснення суспільно належної поведінки всупереч індивідуальним інтересам напевно можна віднести до розряду найбільш актуальних у межах філософії права та, ширше, практичної філософії. Як відзначає американський дослідник деонтологічної теорії Джеральд Гаус, типовою проблемою для практичної філософії, є ситуація, коли людина змушена робити часто те, чого на правду не бажає. Очевидно, це зумовлено тим, що є розбіжність між особистими (персональними) бажаннями та цінностями і тим, що висуває нам суспільна мораль [6]. Між тим, осмислення співвідношення суцього та належного має тривалу історію та продукувало різні концептуальні погляди на вирішення проблем, які сьогодні прийнято відносити до предметного поля деонтологічної етики [4]. Очевидно позачасова актуальність деонтологічної проблематики зумовлена тим, що людина за необхідністю належить двом світам – суцього та належного,

отож перебуває у стані перманентного вибору: або орієнтуватися на ефективність своїх дій у сфері суцього, що аж ніяк не передбачає згоду з тим, що людина усвідомлює як належне; або вибудовувати свої дії відповідно з прийнятими нею принципами належного, що жодним чином не зумовлює їх результативність (зокрема з точки зору підвищення життєздатності людини) у сфері суцього [5, с. 196].

Досліджуючи особливості деонтологічної традиції та застосування деонтологічного підходу маємо відзначити, що вони тісно пов'язані не лише із традицією філософського осмислення права, але й з історією становлення та розвитку етичного знання. Теоретичне обґрунтування деонтології (осмислення проблеми належної поведінки, обов'язку, його природи та соціально-історичної специфіки) здійснювалося представниками багатьох філософських та етичних напрямків, та лише у ХІХ столітті почалося її оформлення як цілісного вчення. Досі деонтологічне знання напрацьовувало власний термінологічний та понятійний апарат. Принциповими поняттями для деонтології є поняття «обов'язку», «належного», «імперативу поведінки», «відповідальності», «самопожертвування», «практичного інтересу». Водночас, з приводу багатьох з них і сьогодні триває дискусія. Наприклад, питання про вихідну роль обов'язку в етичній теорії досі не є вирішеним, хоча таке рішення виглядає вельми актуальним, оскільки воно детермінує можливість адекватного бачення ролі цілісного і діяльного смислового поля культури у формуванні особи.

Окремо необхідно розкрити зміст вживаного нами поняття «деонтологічний підхід». Передусім, для нас визначальним є те, що у даному підході категорії належного, ідеального, універсального, нормативного виступають вихідними при аналізі суспільних реалій [6]. Центральною темою деонтологічного підходу є проблеми ідеалу та норми, їх природи та обґрунтованості як важливих чинників морального регулювання [7]. Для деонтології надзвичайної ваги має поняття «процедури», адже дотримання певних процедур у деонтологічній теорії є запорукою гарного результату. Водночас для деонтологічного підходу є важливим раціональне обґрунтування обмеження обсягу абсолютних прав і обов'язків індивідів. Очевидно це зумовлено родовим зв'язком деонтології та теорії моралі, яка завжди ставить перед людиною питання про співвідношення належного та суцього [2, с. 29]. Суперечливо-напружене співвідношення понять «суцього» і «належного» виступає свого роду внутрішнім стрижнем і структурою зміни моральної свідомості впродовж історії її розвитку [3, с. 269].

Слід також зауважити, що деонтологічний підхід широко застосовується в сучасній практичній філософії, адже всяка етична теорія може розглядатися як нормативна програма. З цього приводу американський філософ Герберт Харт свого часу зауважував, що значні

групи загальних правила, стандартів та принципів є основним шляхом регулювання соціального життя [8, с. 121]. Гадаємо, що зростання уваги дослідників з різних наукових галузей до феноменів обов'язку, відповідальності та належного зумовлене характерним для початку ХХІ сторіччя переконанням щодо необхідності напрацювання дієвих схем того, як в умовах сучасного світу активізувати формування нової, більш гуманістичної свідомості, а також відповідної поведінки.

Література

1. Бердяев Н. А. Этическая проблема в свете философии идеализма [Электронный ресурс] / Н. А. Бердяев // Проблемы идеализма. – М.: Изд. Моск. психол. общества, 1902. – С. 91-136. – Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Berd/_EticProbl01.php
2. Гусейнов А. А. Социальная природа нравственности / А. А. Гусейнов. – М: МГУ, 1974. – 298 с.
3. Дробницкий О. Г. Понятие морали / О. Г. Дробницкий. – М.: Наука, 1974. – 388 с.
4. Матвійчук А. В. Деонтологічна проблематика у філософії Нового часу / А. В. Матвійчук // Нова парадигма – 2012. – Вип. 108. – С. 55-65; Матвійчук А. В. Деонтологічна традиція та антична філософія. / А. В. Матвійчук // Схід – 2012. – № 4. – С. 150-155.
5. Черников М. В. Проблема соотношения сущего и должного в русском общественном сознании конца XIX – начала XX веков / М. В. Черников // Вестник Воронежского государственного университета. – 2001. – № 2. – С. 194-221. – (Серия 1, Гуманитарные науки).
6. Gaus Gerald. What is Deontology?, Part Two: Reasons to Act. Journal of Value Inquiry, vol. 35 (2001): 179–193.
7. Gert Bernard, Morality: A New Justification of the Moral Rules (Oxford: Oxford University Press, 1988), pp. 9-10.
8. Hart H. L. A. The Concept of Law. Oxford: Clarendon Press. 1961. pp. viii, 257.

УДК 378:34(043.2)

Приблуда А. С., студентка,
Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет, м. Київ
Науковий керівник: Пильгун Н. В., к.ю.н., доцент

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ КЛІНІЧНОЇ ОСВІТИ У ПІДГОТОВЦІ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ ЮРИСТА

Соціально-економічні і політичні перетворення, що відбуваються в нашій країні, торкнулися і сфери вищої юридичної освіти, системи надання безоплатної правової допомоги. Це, в свою чергу, призвело до